విషబీజము

శ్రీ ఓగేటి శివరామకృష్ణ

పుస్తకాలు యింట్లోవుంచి రామం బయటకు వస్తూంటే తల్లి శాంతమ్మ కేక వేసింది.

"ఏం అమ్మా!" — అంటూ ముందడుగు వేసిన రామం వెనక్కు తిరిగి యింట్లోకి వచ్చాడు.

"ఏరా" — శాంతమ్మ రామంవయిపు జాలి గొలిపేటట్లుగా చూసింది.

"ఏం అమ్మా"—పితృవాక్యపరిపాలనార్థం అడవికి బయలుదేరిన రాముడిలాగ తల్లివాక్యం శిరసావహించేతలంపుతో వినయంగా అన్నాడు రామం!

సంగతి చెప్పకుండానే శాంతమ్మ కళ్లు చెమర్చాయి:

రామం గుండె దడదడలాడింది: "ఏమిటమ్మా ఏం జరిగింది?"—ఆదుర్దాగా అడిగాడతడు.

"అది కాదు నాయనా"—శాంతమ్మ మిగిలిన మాటలు చెప్పలేకపోయింది. తల్లిమనస్సులో యేమిటో దాచుకొని బాధపడుతున్నదనుకున్నాడు రామం!

"నీ వుద్దేశ మేమిటో చెప్పమ్మా! తప్పకుండా నీ యిష్టప్రకారం నడుచుకుంటాను. కన్నతల్లి కోర్కె తీర్చటం కంటె మరి నాకు కావలసిందేమిటమ్మా"

శాంతమ్మ, రామంవంక చూసి, చిరునవ్వు నవ్వింది! ఆమె కళ్ళనుంచి ఆనందబాష్పాలు రాలి నేలపడ్డాయి. రామం, తనమాటకు యెదురాడడని, ఆమెకు తెలుసు. అయినా...

"నాకు తెలుసు నాయనా! నా రామం అందరిలాంటి వాడు కాదు బంగారు కొండ"—అందామె!

"ముందు సంగతేమో చెప్పమ్మా"—ఆదుర్దాగా అడిగాడు రామం.

"మామయ్య వచ్చాడురా" అంది శాంతమ్మ.

ఇప్పుడు రామానికంతా అర్థమయింది.

మేనమామ, రామేశ్వరంగారు పెళ్లికబుర్లు మాటాడడానికి వచ్చాడన్నమాట. ఆయన తనకుమార్తె కమలను, తన్ను పెండ్లిచేసుకోమని కోరుతున్నాడు. తన తల్లి అన్నగారిమీదవుండే మమకారంచేత కమలను, తన్ను పెండ్లిచేసుకోమని కోరుతోంది. తానింతవరకూ తల్లిచాటున పెరిగాడు; తాను పుట్టి, పెరిగిన పది సంవత్సరాలకే, తనతండ్రి చనిపోయాడు. అప్పటినుంచీ తల్లి తన కెటువంటి లోటూ రాకుండా పువ్వుల్లో పెట్టి పెంచింది. ఉన్న ఆస్తి పాస్తులు చూసుకుంటూ, తన భవిష్యత్తుకోసం, కాలేజీచదువు చదివిస్తోంది ఇంతవరకూ, తాను తల్లిమాటలకు యెదురు తిరిగింది లేదు. ఆమె యిష్టమే, తన యిష్టం. ఆమె యిష్టప్రకారం నడుచుకుంటూంటే—ఆమె మనస్సు సంతృప్తి పడటమే కాదు—తన మనస్సు సైతం తేలిక పడుతుంది.. అయితే—

తన అన్న కూతుర్ను, కమలను పెండ్లిచేసుకోమంటుంది తల్లి -- తన కామెను వివాహం చేసుకోవటం యేమాత్రం యిష్టం లేదు.

పుట్టుకనుంచీ—తాను కమల నెరుగును. ఆమె—అందగత్తె—చదువు సంధ్యలు బాగా నేర్చుకొన్నదే! కాని అహంభావం ఆమె కెక్కువ. పుట్టుకనుంచీ యితరులను తేలికగా చూడటం, హేళన చేయుటం ఆమె కలవాటయినాయి.

చిన్నతనంలో తాను కమలను ప్రేమించాడు. కానీ ఒక సంఘటనను పురస్కరించుకొని, తాను తన అభిప్రాయం మార్చుకున్నాడు. మేనత్త అనే అభిమానం అయినా వుంచక, ఒకమారు కమల, తన తల్లిని తూలనాడింది; అంతే కాదు-తమకున్న ఐశ్వర్యాన్ని పురస్కరించుకొని "నోరుముయ్యి" — అని తాను అన్నమాటకు బదులుగా "మిమ్మల్ని అసలు యెవరు మా గుమ్మం యెక్కమన్నారు?"—అంది కమల హేళనగా!

ఆ మాటలతో తన తల కొట్టివేసినట్లయింది. తనకు—మరి అక్కడ ఒక్క నిమిషం వుండటానికి యిష్టం లేకపోయింది. ఆ చిన్నతనంలోనే—

"నువ్వు వస్తే రా అమ్మా... లేకుంటే మాను. నేనుమాత్రం యిక్కడ మరి ఒక్క నిమిషం వుండను'-అంటూ తాను బయలుదేరివచ్చాడు. తల్లి అన్నమీద ప్రేమచేత—"కుఱ్ఱది, రేపు పెళ్ళయిన తరువాత అలాగంటుందేమిటిరా ... మనం సర్దుకుపోవాలి—" అని ప్రథమంలో అన్నా—తనమీద ప్రేమచేత—వెంటనే తనతో వచ్చేసింది. నాటినుండి నేటివరకూ-. తాను మామగారియింటికి వెళ్లిందే లేదు. కమలను చూచిందిలేదు. కమలమాత్రం—అన్నమాటలు అప్పుడే

మరచిపోయినట్లుగా తర్వాత నాలుగయిదుమార్లు తన యింటికి వచ్చింది. సిగ్గువిడిచి తనతో మాటాడ ప్రయత్నించింది. తాను మాత్రం నోరు మెదల్చింది లేదు...

కాలం తిరిగింది. కాలంతోపాటు తనలో యిప్పుడు మార్పులు వచ్చాయ్. తానిప్పుడు బి. ఏ. చదువుతున్నాడు .. కమల స్కూలు ఫైనలుతో తన చదువు సంధ్యల నాపు చేసింది...కాని—ఒకప్పుడు కమలమీద యేర్పరుచుకొన్న చెడ్డ అభిప్రాయం మాత్రం తననుండి తొలగిపోలేదు. అటువంటి కములను పెండ్లిచేసుకోమని గత రెండు సంవత్సరాలనుంచీ మేనమామ రామేశ్వరంగారు తెగ వత్తిడి చేస్తున్నాడు. నెలకొకమారయినా—వచ్చి తల్లితో మాటాడి పోతున్నాడు. అన్నమీద అభిమానం కొద్దీ—తన వుద్దేశం ఆమెకు తెలిసివున్నా "మావాడు దాన్ని పెళ్ళిచేసుకోటానికి అభ్యంతరం చెబుతున్నాడ"నే మాట—అనలేకపోతూంది. అందువల్లనే ఆయన ఆశతో రాకపోకలు సాగించటం...ఇంతవరకూ—తల్లి — పెండ్లి సంగతి యెత్తింది కాని— తన అభిప్రాయాన్ని మాత్రం అడగలేదు. కానీ నేడు—

గతాన్ని స్ఫురణకు తెచ్చుకొన్న రామం — తల్లివయిపు చూస్తూ: "వచ్చి యేమన్నాడమ్మా"— అన్నాడు...

శాంతమ్మ ఆశగా — రామంవంక చూసి: "పెండ్లి విషయం మాటాడాడు" అంది.

రామంకు అంతా తెలుసు— కాని—

"ఏమని?" — అని తల్లిని యెదురు ప్రశ్న వేశాడు.

"కమలను, మరి వుంచటం తన కిష్టం లేదట"

"ఊహూ—"

"అందుకని తొందరగా పెళ్ళిచేసేయాలట.... నీ పరీక్షలయ్యేవరకూ వుండటానికి గూడా వీలు లేదట...."

"అయితే ఆయన యిష్టమొచ్చినట్లుగా నే చేసుకోమను"— తన అభ్యంతరం మరో మార్గాన వ్యక్త పరిచాడు రామం.

"అలాగ అంటే యేలగరా నాయనా దాని.... పెళ్లి అంటే —అది మన రెండు కుటుంబాలకూ సంబంధించినది....నీ కభ్యంతరం లేకుంటే చేసేయవచ్చు- కానీ నా దృష్టికి పరీక్ష లడ్డువచ్చాయ్. ఏమంటావ్?"

"నీ మాటలు నాకేం అర్థం కావటం లేదమ్మా"- అన్నాడు రామం—తన అయిష్టతను వ్యక్త పరుస్తూ.

ఈమారు శాంతమ్మ — తన అభిప్రాయం: "అర్థం అవటాని కేముందిరా .... అది పుట్టిన నాటి నుంచీ—మన రెండు కుటుంబాలూ మీ గురించి నిర్ణయించుకొన్న అభిప్రాయం—వివాహం చేయటం— ఆ మహారాజు బ్రతికివుంటే—అంతా తన చేతులతో చేసుకొని ఆనందించేవారు. కాని"—అని రుద్ధ కంఠముతో కళ్లనీళ్లు పెట్టుకుంది:

"కమలకు నన్నిచ్చి పెళ్ళిచేదామనా!"

"అవునా్నయనా — నీ మేనమామ కూతురు కమల; దాని పుట్టుకతోటే యేర్పరుచుకొన్న అభిప్రాయం అది"—అంది శాంతమ్మ రామంవయిపు చూస్తూ....

"ఒకప్పుడు నిన్ను హేళనచేసిన కమల—మీరు మా యింటికి యెందుకు వచ్చారు?"—అని గర్వంతో మనల్ని అన్న కమల—హు....దాన్ని నే పెళ్ళిచేసుకోవాలా అమ్మా...." —అన్నాడు రామం. అతడి కళ్లు యెందుకో చమర్చాయి...

"అవన్నీ కుఱ్ఱతనంచేష్టలు నాన్నా.... ఆనాడు హేళన చేసినా యీనాడు అది నీ కోసం పలవరిస్తోంది — మీ మామయ్య తలచుకుంటే కోటి సంబంధాలు తీసుకురాగలడు. అది వివాహం చేసుకుంటే— నిన్నే చేసుకుంటానని మంకుపట్టుతో కూర్చుంది."

"అయితే"—

"అందుకనే మామయ్య—గత సంవత్సరంన్నర నుంచీ—మన యింటి చుట్టూ తెగప్రదక్షిణం చేస్తూంట. తన మాటలుగా చెప్పమని — మామయ్యచేత అది యెన్నిమార్లో కబురు పంపింది. కాని—నిన్ను కలుసుకోనందున మామయ్య ఎప్పటి విషయాలు అప్పుడు నాకు చెబుతూంటాడు" — కుమారుడి అభిప్రాయం మార్చటం కోసం శాంతమ్మ చెప్పబోయింది....

"అయితే మాత్రం" — అన్నాడు ఆ మాటలు అంతగా పట్టించుకోకుండా రామం.

"అందుకనే నువ్వు కమలను వివాహం చేసుకు తీరాలి"—శాంతమ్మ రామం వంక చూసి నవ్వింది:

"నువ్వు కమలనుగూర్చి యేమిటో వూహిస్తున్నావ్ అమ్మా.. కానీ— నేను చాలా దూరం యోచించాను....నీ యిష్టప్రకారం నేను తప్పక వివాహం చేసుకుంటాను....నీ యిష్టప్రకారం యేపిల్లనయినా సరే... కానీ కమలను మాత్రం కాదు. దాన్ని పెళ్లిచేసుకోమని, నన్ను నిర్బంధించకు.... నేను నీవడిలో పెరిగాను. నిన్నువదలి ఒక నిమిషం అయినా వుండలేను. అసూయ, గర్వం, ద్వేషం వీటికి ఆటపట్టు కమల. కేవలం అన్న కూతురు అనే అభిమానంతో నువ్వు దాన్ని పెళ్ళిచేసుకోమంటున్నావ్. కొరివితో తలగోక్కోవటం అవుతుంది నేను కమలను పెండ్లిచేసుకోవటం.. ఆ సంగతి గుర్తించమ్మా....ఏమీ తెలియని—చిన్నతనపు అమాయకపు రోజుల్లో వుండిన ద్వేషబీజాలు -

మరి తప్పకుండా అభివృద్ధి పొందుతాయి. అటువంటి వాళ్ళకు పశ్చాత్తాపం వుండదు.... నే నెంతగానో వూహించి, చెబుతున్నానమ్మా.. నా మాటలు సత్యం అయి తీరుతాయి. నే మంచిచెడ్డలు బాగా ఊహించానమ్మా....కమలను వివాహం చేసుకోవటం సుఖంగా చీకూ చింతా లేకుండా బ్రతుకుతున్న మన మధ్య చీలికలు తెచ్చుకోవటం. అంతకంటె మరేం లేదు. నే పరిస్థితులకు వారసుడ నయిపోతాను—నా మాట నమ్మ. నీ అభిప్రాయం మార్చుకో"—రామం ఉద్రేకంతో యీ మాటలన్నాడు ప్రత్యుత్తరం శాంతమ్మ కళ్లనుండి నీళ్లు!

"ఏం అమ్మా....నా మాటలు నీకు బాధ కల్గించాయా? ఇంతవరకూ నీ యిష్టప్రకారం నడుచుకొన్న నాకు—అలా చేయడంకంటె మరేం కావాలమ్మా? కానీ—యీ సందర్భంలో మట్టుకు"—

"అది కాదు నాయనా...." రామం మాటలకు అడ్డు వస్తూ అంది శాంతమ్మ:

"పేరు ప్రతిష్ఠలు సంపాదించుకున్న మన రెండు వంశాలమధ్య, జ్యోతుల్లాగ--మన రెండు కుటుంబాలు మాత్రమే మిగిలాయి... రక్తసంబంధం గనుక—అవిఘ్నమైన ప్రేమ మాలో వుంటూంటుంది. ముందు రోజు లేవిధంగా వున్నా కమలను పెండ్లి చేసుకోవటమే నా కోరిక....మామయ్య బోలెడు ఆస్తి సంపాదించాడు—కానీ—ముసలివాడయి పోయాడు. వెనకా ముందూ మనకంటె మరి హితులెవరూ లేరు....ఎంతో ఆశ మన మీద పెట్టుకొని ఆయన జీవిస్తున్నాడు... ఈ వివాహంతో మన రెండు కుటుంబాలూ కలసిపోతాయ్. అటు మామయ్యకుగాని—యిటు నాకు గానీ మరి చింతలుండవు. 'కృష్ణా రామా' అనుకుంటూ బ్రతుకుతాం. మీరేవిధంగా వున్నా నాకు బాధవుండదు. భవిష్యత్తు అలాగా వుంటుందని వూహించి నువ్వు బెంగ పెట్టుకోకు.... మీ రెక్కడ వున్నా యేవిధంగా వున్నా సుఖంగా వుండటమే కావలసింది. కాటికి కాళ్లు చాచుకొని వున్నవాళ్లం మేం...."

"అవేం మాటలమ్మా" — అన్నాడు రామం అడ్డు తగిలి—

"కాక"—అని నవ్వింది శాంతమ్మ.

"అటువంటి మాటలనకమ్మా. భగవంతుడి దయవల్ల నువ్వు చాలాకాలం వుండాలి...."

"ఇంతకీ నీ అభిప్రాయం..."—అని నవ్వింది శాంతమ్మ....

"నే చెప్పవలసిందంతా చెప్పానమ్మా...ఇక నీ యిష్టం—భవిష్యత్తు సంగతి కొంచెం వూహించి, నీ యిష్ట మొచ్చినట్లుగా చేయమ్మా..."

"భవిష్యత్తుకేం....చక్కగా వుంటుంది.... మరి కొద్దిరోజుల్లో ఒక శుభముహూర్తాన కమల నీ భార్య అయిపోతుంది. ఎంతకాలంనుంచో వూహిస్తున్న మా ఆశలు ఆనాటికి ఫలిస్తాయి" — అంది శాంతమ్మ.... నవ్వి!

"సరి"—అంటూ రామం బయటకు నడిచాడు!

"నా బంగారు కొండ. ఎప్పుడూ యెదురు చెప్పడు"—అని మురిసిపోయింది—చీకట్లో సాగిపోతున్న కొడుకును చూచి శాంతమ్మ.

*　　*　　*　　*

పరీక్షలటు అవటం—యిటు కమలా—రామంల వివాహం జరగటం యించుమించుగా వొక్కసారిగా జరిగాయి. కొద్ది రోజులు గడిచాయ్....కమల కాపురానికి గూడా వచ్చింది....

ఆ వచ్చిన రోజున—

శాంతమ్మ— మందహాసంతో కోడలును పిలిచింది!

"ఏం"—అంటూ అధికారహోదా ప్రదర్శిస్తూ కమల, శాంతమ్మ దగ్గరికి వచ్చింది!

"ఏం లేదమ్మా...నువ్వు యిదివరకటి విధంగా యెదిరించకూడదు. కొంచెం వినయంగా మసులుకు పోతూండాలి..."—అని శాంతమ్మ యింకా యేమో చెప్పబోయింది:

"నాకేం చెప్పక్కరలేదు"—అంది విసురుగా కమల!

శాంతమ్మ నవ్వింది: నవ్వి; "అలాగంటే యెలాగ.... నేను నీ అత్తగార్ని...ఇకమీద నా యిష్టప్రకారం నడవాలి. తెలుసా"—అంది!

"నే నడవనవసరం లేదు. నీ యిష్ట మొచ్చినట్లు చేసుకో"—అంది—

శాంతమ్మ మాటలు విన్పించుకోకండా, మేడ మెట్లు యెక్కుతూ కమల.

శాంతమ్మ తెల్లబోయింది:

రామం భార్యతో యిదిగా మసులుకు పోటం లేదని—పెండ్లినాడే ఆమె గుర్తించింది. నయంగా ఆ సంగతి కోడలితో చెప్పి, కుమారుడి అనురాగం పొందమని చెబుదామని—కమల నామె పిలిచింది. కానీ ఆదిలోనే ఆటంకం యేర్పడింది. చెప్పు దెబ్బకొట్టినట్లయింది. కాని — శాంతమ్మ దాన్ని పట్టించుకోలేదు:

*　　*　　*　　*

ఆ రాత్రి—

పడకగదిలో—

రామం: "నువ్వు యీ యింట్లో ఆనందంగా జీవించాలనుకుంటే—సుఖంగా వుండాలంటే—మా అమ్మ మాటలకు యెదురాడకూడదు. తెలిసిందా"—అన్నాడు.

భర్త అనురాగం పొందబోతున్న భార్యగనుక—కపటపునవ్వు పైకి నవ్వి: "మీరు నాకు విడిగా చెప్పాలాండీ... ఆ సంగతి నాకు మాత్రం తెలియదూ?"—అని యేలాగో అనగలిగింది కమల!

"ఇదివరకటి విధంగా యెదిరిస్తే మరీ గుమ్మంలో ఒక్క నిమిషం వుండవ్. తెలిసిందా ..."—అన్నాడనాలోచితంగా రామం...

"మీరంతగా, నాతో చెప్పనక్కరలేదు. ఏ విధంగా మసులుకుపోవాలో నాకు తెలుసు. అనవసరంగా మీరు నాతో చెప్పకండి"—అంది పెటుకుగా కమల!

"అనవసరమా"—అంటూ కమలను దగ్గరకు తీసుకొన్నాడు రామం—

"కాక"—పైకి అని, రామానికి లొంగిపోయి—హఠాత్తుగా భర్తమాటలమూలకంగా—యేర్పడ్డ ద్వేష భావంతో—అత్తను గూర్చి యేమిటో ఆలోచించింది కమల.

కొంతకాలం గడిచింది...

పరీక్షాఫలితాలు వచ్చాయి. రామం ఫస్టు క్లాసులో ప్యాసయ్యాడు.

ఇదివరకటి విధంగా కాకుండా—రామం భార్యలో కొంచెం హితవుగా నే మాటాడుతున్నాడు...

భర్తయెడ అనురాగం చూపిస్తున్న కమల—అత్తతో పెటుకుగా అప్పుడప్పుడు మాటాడుతున్నా—లొంగిపోయి నడుస్తోంది. కాని—అత్త శాంతమ్మపట్ల మాత్రం—అహంభావంతోనూ—ద్వేషంతోనూ ఆమె సంచరిస్తోంది...

ఇంట్లో వలసిన పనులన్నీ శాంతమ్మే చూసుకుంటోంది. కమల చేయవలసిన పని లేదు. ఆ భార్యాభర్తలు ఆనందంగా వుండటమే చాలని భావించే శాంతమ్మ—కమలచేత అసలు పనులే చేయించదు. ఒక వేళ—విపరీతపరిస్థితులు యేర్పడినప్పుడు—తప్పనిసరిగా పిలవటం జరుగుతూంటుంది...

"ఏం కొంప మునిగిపోయిందని పిలిచావ్"—అంటూ విసురుగా వస్తుంది కమల!

నవ్వుతూ పనేమో శాంతమ్మ చెబుతుంది:

"అలాంటి వెధవ పనులు చేయటానికి నాకు తీరుబడి లేదు"—అని పనిచేయకుండా విసురుగా వెళ్లిపోతుంది కమల!

శాంతమ్మ చేసేది లేక దిగాలుగా చూస్తుంది. ఆమె కళ్ళవెంబడి నీళ్లు కారుతాయ్, కమలమీద ఆమెకు కోపం వస్తుంది. కుమారుడితో చెబితే—ఆమె లొంగుతుందని—అతడు చితగ్గొడతాడనీ శాంతమ్మకు తెలుసు. కానీ—ఇప్పుడిప్పుడే అనురాగం భార్యయెడల చూపిస్తున్న రామం—పానకంలో పుడకలాగ—తానేమైనా చెప్పిన పక్షంలో—ఆమె ముఖం చూడటం మానుకుంటాడు:—ఆ విధంగా కుటుంబంలో విచ్ఛిత్తి, తాను తీసుకొని వచ్చిన దవుతుంది...

కమల యేవిధంగా మసులుకుపోతున్నా—యే విధంగా మాటలు అంటున్నా—తల ఒగ్గివుండటం చాలా మంచిదని శాంతమ్మ గుర్తించింది.

కమల—తన్ను వంటమనిషికంటె చులకనగా చూస్తూన్నా "పాపం వెఱ్ఱిపిల్ల"—అని జాలిపడుతోంది శాంతమ్మ...

ఆమె మనస్సు—ఒకప్పుడు పడనిబాధ యిప్పుడు పడుతోంది కాని దాన్ని వ్యక్తపరచకుండా—కుమారుడు పొందే ఆనందాన్ని—తన ఆనందంగా భావిస్తూ—కాలం గడుపుతోంది...

ఈలా వుండగా హఠాత్తుగా—శాంతమ్మఅన్న రామేశ్వరం గారికి జబ్బు చేసింది...

* * * *

శాంతమ్మ, కమలా, రామం—చేరిన కొద్దిరోజులకే రామేశ్వరం గారు చనిపోయారు.

శాంతమ్మ కిప్పుడు—పెద్దవాళ్లు చుట్టాల్లో యెవరూ లేరు...అన్న తాలూకు కమల, భర్తతాలూకు రామం ఆమె కిప్పుడు మిగిలారు. అన్న చనిపోయినందుకు—ఒకమూల దుఃఖిస్తున్న శాంతమ్మకు—ఒక దృఢమైన అభిప్రాయం గూడా అప్పుడే యేర్పడింది.

తనకున్న రెండుకళ్ళూ—కోడలూ, కొడుకూను...

తన అన్న చనిపోయాడు: ఇక తన సర్వస్వం—ఆస్తికాదు. కమలా, రామమూను; వాళ్ళ కెటువంటి బాధలూ కలగకుండా—తాను చూస్తూండాలి. వాళ్ళ ఆనందమే తన ఆనందం: వాళ్ళేవిధంగానూ—అసౌఖ్యం పొందకుండా—తాను చూస్తూండాలి. చివరకు తన ప్రాణాలు పోయినా సరే—

ఈవిధంగా వుంది శాంతమ్మ వుద్దేశం:

కానీ—

రామేశ్వరం గారు పోయిన కొద్ది రోజుల తరువాత:

ఒక దినం—

విషబీజము

ఎప్పుడూ—మామను గురించి మాటలు రాని—రామం నోటినుంచి మాటలు వచ్చాయ్: అతడు శాంతమ్మతో అన్నాడు: "అమ్మా! చనిపోయిన మామ యేలాగూ తిరిగి రాడు. బోలెడు ఆస్తిపాస్తులూ, పెద్ద మేడా యివీని..." ఆయన మరణంతో మన కవన్నీ సంక్రమించాయి — ఈ పరిస్థితుల్లో మనం అక్కడికి వెళ్ళిపోతే — యిక్కడ మంచి చెడ్డలు యెవరు చూస్తుంటారమ్మా? అది యిక్కడే వుండి పోదామంటూంది... మన పొలం పుట్రలు గూడా యిక్కడే వున్నాయ్—మేమ మినహాయిస్తే—అక్కడ మనకేం లేదు. దాన్ని యెవరికయినా అద్దెకిచ్చివేస్తే మరి గొడవుండదు"—అని.

ఆ మాటలు శాంతమ్మ వింది: ఆమె వదనం వికసించింది. రామం నోటినుంచి అటువంటి మాటలు వస్తాయని ఆమె అనుకోలేదు—ఎటునుంచి, యెటు వచ్చినా ఆమె వాంఛించేదీ అదే!

"మంచి ఆలోచన. కమల చిన్న పిల్ల అయినా-పెద్ద ఆలోచనలుగల పిల్ల. అవిధంగానే చేయండి"—అంది శాంతమ్మ ఆనందాన్ని వ్యక్తపరుస్తూ — తల్లి అంగీకరించినందుకు రామం యెంతగానో సంతోషించాడు—

కమల ముఖం మాత్రం ముటముట లాడించింది పైగా—ఆ రాత్రి—రామంతో.

"మీ రావిడను గూడా వుండమన్నారేమిటి" -అంది.

"ఏం?"—ఆవిడ మనతో వుండక యెక్కడను వెడుతుంది?"—అన్నాడు రామం!

కమల మంచి, చెడ్డ లాలోచించలేదు: "అడ్డమైనవాళ్ళనూ — మేపడాని కిక్కడ వీలు లేదు అంతే"—అంది కచ్చితంగా!

రామం: "నోరు ముయ్యి. అడ్డమైన వాళ్ళూ యెవరు వున్నారు? నా కన్నతల్లి నీకు — బయటి మనిషా? మనకు వివాహం చేసిన ఆమె అడ్డమైన వాళ్లతో జమ అయిపోయిందా? పళ్లూడతాయి జాగ్రత్త"—అని తీవ్రంగా అన్నాడు...

కమల భయపడిపోయింది: ఇదివరకులా విధంగా నోరు మెదల్చటాని కామెకు ధైర్యం చాలలేదు. "సరే"—అనే మాటలతో ఆమె నోరు మూతపడింది. కానీ భార్యా భర్తల మాటలు విన్న శాంతమ్మ — అప్పటికప్పుడే ఒక నిశ్చయానికి వచ్చింది: యౌవనంలో అడుగిడిన దంపతులు వాళ్లు. వాళ్ళ అభిరుచులను పురస్కరించుకొని—నాగరికతతో వాళ్లు మసులుకు పోతుంటారు. అటువంటప్పుడు — తానిక్కడ వుండటం—పానకంలో పుడకలాగ—అడ్డు తగలటమే ...వాళ్లు యిక్కడ ఆనందంతో వుంటూంటే—తాను స్వగ్రామం పోయి—కృష్ణా రామా అంటూ కాలక్షేపం చేస్తే చాలా బాగుంటుంది...చూడాలని వున్నప్పుడు — వచ్చి ఒకటి రెండు రోజులుండి పోతూండవచ్చు.

ఈ విధంగా నిర్ణయం చేసుకొన్న—శాంతమ్మ మర్నాడు—ఉదయమే—తన బట్టలతో స్వగ్రామానికి ప్రయాణం అయింది: వీధిలో బండివచ్చి ఆగింది. శాంతమ్మ ప్రయాణానికి బండి తెప్పించుకుంది. తల్లిని చూచి రామం ఆశ్చర్యపోయి: "ఎక్కడికమ్మా ప్రయాణం?" అని అడిగాడు. అంతవరకూ, తల్లి ప్రయాణం సంగతి రామానికి తెలియదు.

శాంతమ్మ నవ్వుతూ: "ఇంటికి"—అంది!

"ఇంటికా!"-మరింత ఆశ్చర్యాన్ని వ్యక్తపరుస్తూ అన్నాడు రామం!

"అవున్నాయనా....మరింక నేనెందుకూ?... మీ రిద్దరూ చిలకా గోరింకలలాగ హాయిగా కాపురం చేయండి. నే నక్కడ కృష్ణా రామా అనుకుంటూ కాలక్షేపం చేస్తాను... నేను తప్పక అపుడపుడూ వస్తూంటానులే"—అంది శాంతమ్మ.

"నువ్వు వెళ్లటం నాకేమాత్రం ఇష్టం లేదమ్మా. అదిగాని యేమైనా అందా? చీలుస్తాను. చెప్పు"—అన్నాడు రామం.

"అది నన్నేమంటుంది నాయనా? నేనంటే దానికి చెప్పలేనంత ప్రేమ. కుర్రతనంకొద్దీ అప్పుడప్పుడు యేవో మాటలు అంటూంటుంది అంతే. నే వాటినంతగా పట్టించుకోను: నువ్వు అంతే. తెలిసిందా?"—అని నవ్వింది శాంతమ్మ.

రామం కళ్లల్లో నీళ్లు నిలచాయి: "సరే"—అన్నాడు యేలాగో...

శాంతమ్మ కమలవయిపు చూసింది ... కమల ముఖంలో తీవ్రత కనిపిస్తూంది. శాంతమ్మ మాత్రం నవ్వుతూ: "వస్తాను కమలా...మీ అత్తయ్యను మరిచి పోకు"—అని బయటకు వచ్చేసింది...

కమలనుంచి మాత్రం ప్రత్యుత్తరం రాలేదు:

"బెల్లంకొట్టిన రాయిలాగ పలకవేం" — అని భార్యను మందలించి—రామం వీధిలోకి వచ్చాడు...

శాంతమ్మ బండి యెక్కింది ... తెచ్చుకొన్న కన్నీళ్లు తుడుచుకు "వస్తాను నాయనా" —అంది...

"అమ్మా" -అని రామం అంటూండగానే బండి బస్సు స్టాండు వయిపు సాగిపోయింది:

* * * *

తర్వాత అయిదుమాసాల కాలం గడిచింది—

కన్నకొడుకు రామాన్ని చూడకుండా వుండటం శాంతమ్మకు మిక్కిలి కష్టంగానే వుంది.... కాని వాళ్ల సౌఖ్యం మధ్య—తాను బయలుదేరి వెళ్ళి పానకంలో పుడక విధంగా మసులుకు పోవటం ఆమె కిష్టం లేదు. కుర్రవాళ్లు; వాళ్ల వ్యవహారాలు వాళ్లే సర్దుకుపోతూంటారు అని భావిస్తూంది ఆమె...అందువల్ల కొడుకును చూడాలనే కోర్కె మనస్సునిండుగా వున్నా—దాన్నామె మనస్సులో దాచుకునే కాలక్షేపం చేస్తూంది...

అత్తవారింట వున్నా—రామం మాత్రం తల్లిని మరచిపోలేదు.

అతడు—తల్లి వెళ్లిన మర్నాటి నుంచీ—ఒక మారు బయలుదేరి రావలసిందని, వచ్చి నాలుగురోజులుండవలసిందనీ బతిమాలుతూ వుత్తరాలు వ్రాస్తూనే వున్నాడు. "వస్తున్నాను నా"—అంటూ శాంతమ్మ వుత్తరాలతో కాలక్షేపం చేస్తూనే వుంది...

పై అయిదు మాసాల అనంతరం—

రామం వ్రాసిన: "అమ్మా! ఇంత కాలం నుంచీ "వస్తున్నా! వస్తున్నా" అని వుత్తరాలకు ప్రత్యుత్తరాలు రాస్తూ కాలక్షేపం చేశావు. ఈ వుత్తరానికి నువ్వు బయలుదేరి రాని పక్షంలో—అదునులో వున్న వ్యవసాయపు పనులు—యెక్కడివి అక్కడ వదలేసి—నీ దగ్గరకు వస్తాను—తర్వాత యేమనుకొన్నా మరి ఉపయోగం లేదు.

అన్నట్లు యీ మధ్య నీకోడలు అన్నం తిన్నగా తినటం లేదు. తెగడోకుతోంది. నీరసించిపోయింది. నాకేమీ అర్థం కావటం లేదు.

ఈ వుత్తరం అందటం తోటే—తప్పక బయలుదేరిరా అమ్మా!" అన్న వుత్తరంలో వాక్యాలు ఆమెను మహానందాన్ని పొందించాయి ... అంతవరకూ బిగపట్టుకు వుంచుకొన్న కోర్కె—తాళ్లు తెంచుకు బయటకు వచ్చేసింది—శాంతమ్మ బయలుదేరి పోటానికి నిశ్చయించుకొంది—కుమారుడు—వ్యవసాయపు పనులు వదిలి వస్తాడనే భయం--ఒక్కదాని మూలకంగానే కాదు-తన కోడలిప్పుడు గర్భవతి....మరి కొన్ని మాసాల్లో తాను మనుమణ్ణి యెత్తుకో బోతున్నది!

ఈ శుభవార్త తనకు హితులనే వాళ్లందరకూ చెప్పింది శాంతమ్మ. అంతేకాదు—కోడలు కమలకు యిష్టమయ్యే పిండివంటలేమో ఆమెకు తెలుసు.

మిక్కిలి శ్రద్ధతో వాటిని చేసుకుని—నాలుగు రోజులు వుండటానికి—బట్టలు తీసుకొని—కుమారుణ్ణీ—కోడల్నీ—చూడాలనే ఆశతో బయలుదేరింది శాంతమ్మ....

*　*　*　*

శాంతమ్మ కారు దిగింది...

ఇంట్లో పనిచేసే వీరాస్వామి—కారు దగ్గర కన్పించాడు...

వాడిని కూరలు తీసుకురమ్మని కమల బజారుకు పంపించింది.

"అబ్బాయి గారు ఊళ్లో లేరమ్మా. అనుకోకుండా—యెవరో స్నేహితులు రావటం వల్ల తప్పని సరి అవటం వల్ల వాళ్లతో పట్నం వెళ్లారు. మరి నాలుగు రోజులవరకూ రారట. ఎక్కడి వ్యవసాయపు పనులు అక్కడే వుండిపోయినాయ్...."—అన్నాడు వీరాస్వామి.

"బాగుంది"—అంది శాంతమ్మ.

వీరాస్వామి, శాంతమ్మ చేతిలో మూట పుచ్చుకొని: "మీరు వస్తున్న సంగతి అమ్మగారికి ముందుగా పోయి చెబుతానమ్మా"—అంటూ వడిగా నడిచి పోయాడు.

శాంతమ్మ యోచిస్తూ నడక సాగించింది...

*　*　*　*

శాంతమ్మ...అన్నగారి—గేటు గుమ్మంలో కాలు పెట్టింది. వీధి గుమ్మం తలుపులు మూసివున్నందుకూ—తాను తెచ్చిన మూట ఆలా అరుగుమీదనే వుంచిపోయినందుకూ ఆమె యెంతగానో ఆశ్చర్యపోయింది:

ఆలా, ఆశ్చర్యపోతూనే—వీధి గుమ్మం దగ్గరకు వచ్చింది శాంతమ్మ.

తలుపులు తీయబడలేదు సరిగదా—మనుష్యుల అలికిడి గూడా లేదక్కడ.

శాంతమ్మ కళ్లు చెమ్మగిల్లాయి...

తానయితే యెంతో ఆపేక్షతో బయలుదేరి వచ్చింది...కోడలు కడుపు పండినందుకు యెంతగానో మురిసిపోయింది. చిరకాలానికి, తాను గుమ్మం యెక్కుతున్నందుకు—లోపల యేలాగున్నా మనస్ఫూర్తిగా: "వచ్చావా అత్తయ్యా"—అని కోడలు తన్ను యెదురు వచ్చి తీసుకుపోతుందనుకొంది.

కానీ—యెదురురావటం సంగతి—సరి—తలుపు తెరిచిందిగూడా లేదు. వీరాస్వామి గూడా లేడు!

పది నిమిషాల కాలం—దిగాలుగా అక్కడ నిల్చుండి పోయిన శాంతమ్మ: "కమలా... నేనూ... నీ అత్తయ్యను. తలుపు తీయమ్మా"—అంది బ్రతిమాలే ధోరణిలో.

తిరిగి పదినిమిషాలకాలం గడిచిపోయింది: కానీ తలుపు తెరచింది కాదు: తిరిగి—కళ్ళ నీళ్ళతో: "నేనమ్మా కమలా! నీ కోసం పనికట్టుకు వచ్చాను. అబ్బాయినీ, నిన్ను చూడాలని..."అంది-శాంతమ్మ

ఈ మారూ అంతే!

విసిగిపోయిన శాంతమ్మ యీమాట: "సరే తెరవకమ్మా! అబ్బాయి వచ్చేదాకా నే యిక్కడే ఉంటాను. వాడు వచ్చిం తరువాత — నీ సంగతి చెబుతాను" — అంది: కోడలు సంగతి కుమారుడితో చెప్పాలని శాంతమ్మ కోరిక కాదు. అలా అంటే కోడలు లొంగివస్తుందేమోనని—అమాయకంగా ఆమె భావించింది—

కానీ—దానికి జవాబుగా—

హఠాత్తుగా కమల తలుపు తెరచుకు బయటకు వచ్చి ఎంతో ఆపేక్షతో—కోడలునూ—కుమారుడ్నీ చూదామని వచ్చిన శాంతమ్మ మూటను ఎత్తి—దూరంగా పారేయటం జరిగింది.

శాంతమ్మ తెల్లబోతూంటే: "ఊ నీగతీ అంతే. ముందు కదులు" అని గర్జించింది కమల.

శాంతమ్మ వణికి పోయింది. ఏమిటీ విపరీతం? కోడలు తనమీద ఆలా కక్ష యెందుకు తీర్చుకుంటున్నది? తానేం తప్పు చేసింది? సుముఖంగా లేని కుమారుడ్ని వివాహం చేయించింది తాను కాదూ? వాళ్ల ఆనందం కోసం—దూరంగాపోయి వుంటున్నది తాను కాదూ? వాళ్ళ ఆనందమే—తన ఆనందం—అని తాను భావించటం లేదూ?

వణికిపోతున్న శాంతమ్మ: "ఎందుకమ్మా...నీకంత కక్ష. నేనేం తప్పుచేశానని?"—అని అడిగింది!

కమల విజృంభించింది: "నువ్వా? చేసిన తప్పా? నాకు అత్తవటమే! నడు—మరి యిక్కడ వుంటే నౌకర్ల చేత గెంటిస్తాను తెలుసా"

శాంతమ్మ కృంగిపోయింది!

తన గారాల బిడ్డ రామంభార్య అంటున్న మాట లివి!

"ఎందుకు గెంటిస్తావ్? ఇది నా యిల్లు. నా కొడుకునూ, నా కోడల్నీ చూడడానికి వచ్చాను"—అంది శాంతమ్మ.

కానీ — ఆ మాట లామె అంటూండగానే "ఎందుకా? ఇందుకూ—"—అంటూ అత్త దవడ సాపుచేసింది కమల!

అంతే!

అంతటితో బ్రతికివున్న శాంతమ్మ చచ్చిపోయాననుకొంది. అంతవరకూ—కోడలు మాటలు ఓర్పుతో భరించి "చిన్నపిల్ల"—అని, తనలో తాను అనుకొని సర్దుకుపోయే శాంతమ్మకు బ్రతుకుమీద ఆశ సన్నగిల్లింది!

శాంతమ్మ మరో నిమిషం అక్కడ వుండలేకపోయింది! గద్గదస్వరంతో: "పోతున్నానమ్మా! మీరయినా పదికాలాలపాటు సుఖంగా వుండండి"-అంటూ వెళ్ళిపోయింది శాంతమ్మ.

లోపలనుంచి బయటకు వచ్చిన వీరాస్వామి, అక్కడే నిల్చుని అంతా చూశాడు! వాడి కళ్ళల్లో నీళ్లు తిరిగాయి—కానీ వాడేమీ చేయలేకపోయాడు.

* * * *

మరి నాలుగు రోజులకు—పట్నం నుంచి తిరిగి వచ్చిన రామంకు అన్ని సంగతులూ తెలిసినాయి: "మనకోసం దూరంగా వుండి మన ఆనందమే, తన ఆనందంగా భావించే నామాతృదేవత నావిధంగా అగౌరవ పరిచావా...పాపిష్టి ముఖమా..." అని భార్యను చావమోది, అప్పటికప్పుడే బయలుదేరి—స్వగ్రామం తల్లికోసం వచ్చాడు.

రామం అయితే, తల్లికోసం ఆశతో వచ్చాడు—కానీ అతడు చూచింది తల్లిని కాదు. అంత క్రితమే నూతిలోంచి తీయబడిన ఆమె శవాన్ని — వంకరటింకరగా, ఆమె చేత వ్రాయబడి, టేబులుమీద వున్న వుత్తరాన్నిని.

నాయనా రామం!

నిన్ను చూదామనుకొన్నాను. కానీ చూడలేకపోయాను. ఈ పాపిష్టి ముఖం చూపకుండటమే — మంచిదని, నాకు తోచింది.

నే పోతున్నందుకు నువ్వు విచారించకు.

నిన్ను చూడలేకపోయాను. కానీ నీవు ఆనాడన్న మాటల్లో నిజం — నే యింతక్రితం చూశాను.

ఏమైనా కమల నీ భార్య. అది గుడుకు పిల్ల. నీకు నామీద యేమైనా ప్రేమువున్న పక్షంలో — దానిమీద నువ్వు చేయి వేయగూడదు.

అవమానం మీద పడింది. మరి బ్రతకలేక యీ పని చేశాను. మీరు కలకాలం హాయిగా బ్రతకండి.

నీ తల్లి,
శాంతమ్మ.

"అమ్మో! నీ విలువ గుర్తించని యెటువంటి మూర్ఖుడనమ్మా..." అని తల్లి శవంమీద పడి రామం బావురుమన్నాడు!